

En värld av kultur att skydda – En databas för att hålla reda på allt

1. Bakgrund

“Det största hotet mot kulturarvet är okunskap och ointresse. ... Bästa sättet att skydda kulturarvet är därför kunskap och information som är lätt att hitta och gratis.” – Lars Amréus, Riksantikvarie.¹

Krig och katastrofer, eller bara oaktsamhet, dåligt underhåll och slarv, gör att mycket av vår kulturhistoria är i riskzonen att förloras för alltid. Intresse och kunskap om kulturarvet behövs för att undvika förstörelse och korrekt och tillförlitlig information behöver vara lättillgänglig. Noggrann dokumentation av kulturarvet gör även att det går att återskapa och lära från även om det trots allt skulle förstöras. Världen blir oerhört snabbt uppkopplad och genom projektet kommer fler människor än någonsin kunna ta del av informationen och lära sig om det kulturarv de har runt omkring sig.

Wikimedia är som en folkrörelse och har under många år arbetat med digitalt bevarande av kulturarvet. Det arbetet har exempelvis handlat om att beskriva kulturarvet i text och bild tillsammans med olika partnerorganisationer och på så sätt skapa en högkvalitativ informationssamling tillgänglig för alla intresserade. Wikimedia-rörelsen har även påbörjat arbetet med att bygga upp en enorm och världsunik databas, *WLM-databasen*, som innehåller officiellt klassat kulturarv med ett globalt fokus. I denna världsunika databas finns nu officiell data från över 50 olika länder sammanställt. Vi vill utveckla och utöka resursen och se till att informationen kan kopplas samman och inkluderas med Wikipedia, Sveriges och världens mest välanvända encyklopedi med ca 500 000 000 besökare/månad, samt med de miljontals bilder tagna av experter och allmänheten/lekmän som vi har tillgång till. Strukturerad öppen data är grunden för att göra informationen så värdefull som möjligt i informationssamhället. Genom strukturerad öppen data blir information och media som tidigare har varit oåtkomlig och som kan gå förlorad istället enkelt att söka efter, överskådligt, lätt att återanvända samt möjliggör en större kunskapspridning.

All den informationen som Wikimedia förvaltar är nämligen fri att kopiera och återanvända för alla. Forskare, journalister, kulturarbetare, företag och intresserad allmänhet har här en enorm resurs för att lära sig mer om och för att skydda kulturarvet. Det innebär att fler får kunskap om kulturarvet de har omkring sig. Detta sker antingen genom att läsa direkt på Wikipedia eller genom att använda Wikidata eller andras tjänster som återanvänder informationen. Denna ökade möjlighet till kunskap leder i förlängningen till att intresset för att skydda kulturarvet ökar. (Se avsnitt 10 för mer information hur detta leder till en positiv förändring.)

¹ [Aftonbladet, 9 april 2013](#)

WLM-databasen använder sig dock av en omodern struktur. Den är svåränvänd vilket avsevärt begränsar både användandet såväl som antalet personer som kan bidra till den och inkludera informationen i sina tjänster. Det är även ett problem att data från många länder inte uppdaterats på lång tid och att det saknas data från många länder, däribland flera länder där kulturarvet löper störst risk att förstöras. Få personer är därtill medvetna om att resursen existerar. Dessa problem måste åtgärdas och detta projekt tar ett nödvändigt helhetsgrepp och lägger en grund för att göra arbetet effektivare i framtiden.

Wikimedias arbete med kulturarvsdata

Wikimedias WLM-databas över världens kulturarv påbörjades år 2011 med ett specifikt och begränsat syfte: att förse fototävlingen Wiki Loves Monuments (WLM) med listor över objekt som volontärer skulle fotografera. Innehållet i WLM-databasen är officiell data som volontärer i olika länder har begärt ut från ansvariga myndigheter. Mängden och kvaliteten på den data som inkommit varierar oerhört. I många länder vet vi att den data vi för närvarande har inte är komplett, då olika myndigheter har ansvar för olika delar av kulturarvet, eller för att det inte har funnits resurser för att bearbeta den data de försett oss med (vilket beror på flera orsaker, men inte minst för att dataseten inte varit så strukturerade som man kunde önskat). Det kulturarv som folk kan se och uppleva har tidigare, och kommer även fortsättningsvis, att prioriteras.

I vissa länder är Wikimedia-rörelsen väldigt liten och det har det lett till att myndigheterna i de länder där kulturarvet är mest i fara inte ens har fått en förfrågan om de vill inkludera sin data i WLM-databasen. Vår erfarenhet från denna typ av arbete är att det oftast kräver ett omfattande påverkansarbete på olika nivåer för att få tillgång till den data som behövs under en fri licens. Genom de ökade resurser som det här projektet ger kan organisationerna i projektet genomföra dessa förhandlingar och därefter snabbt och effektivt hantera all inkommen kulturarvsdata.

Det faktum att WLM-databasen skapades med ett begränsat syfte; att grunden lades redan 2011 (en lång tid i databasvärlden); samt att den skapades av volontärer med mycket begränsade resurser har lett till problem. Det har gjort att den är svåränvänd och att en begränsad mängd personer har tillgång till den och kan uppdatera den med nya dataset. Det har även gjort det krångligt att koppla samman WLM-databasen med externa resurser, såsom media som illustrerar kulturarvet. Den nuvarande strukturen ökar risken för att misstag begås, den skapar flaskhalsar samt begränsar användningsområdena avsevärt. Vi kan förenkla processen avsevärt men har saknat resurserna för att göra detta.

Nu ligger WLM-databasen separat från våra andra tjänster och vi vill nu ta steget att istället använda oss av Wikidata, som är Wikimedias samling av strukturerad och länkad data. Wikidata existerade inte när WLM-databasen över världens kulturarv påbörjades men har potential att bli perfekt för syftet. Wikidata fungerar nämligen som ett nav för data, och kan dessutom tydligt visa var den kommer ifrån. Där finns både enorma mängder data lagrat som kan kopplas samman på olika sätt internt och den kan även kopplas samman med andra organisationers datamängder för att möjliggöra olika typer av avancerade sökningar.

Wikidata gör det även oerhört mycket enklare att automatiskt eller semiautomatiskt inkludera informationen på Wikipedias alla 291 olika språkversioner, inte minst den svenskspråkiga. Det innebär att informationen bara behöver uppdateras på en plats och inte manuellt på alla de olika språkversionerna. Wikipedia är redan en av världens mest använda källor för information om det globala kulturarvet och med projektet kan vi se till att informationen blir bättre och mer heltäckande.

Det innebär dock ett omfattande arbete med att föra över databasen, anpassa den, göra den lättare att använda m.m.

Även om projektet syftar till att få in information och media från hela världen kommer information om Sveriges kulturarv att få en speciell plats då vi kan den bäst och har starka partners i vårt nätverk. Vi kommer att använda Sveriges kulturarvsdata för vidareutveckling av verktyg för exempelvis automatisk uppdatering av data som vi sedan kan använda för andra länders data. Vi kommer även att fokusera en stor del av vår informationskampanj i Sverige (runt den kulturarvsdata som finns tillgänglig via Wikimedia's plattformar, hur den kan användas samt belysa det kulturarv i världen som är hotat på olika sätt).

2. Projektets syfte och mål

Projektet syftar till att skapa och bevara kunskap om, samt öka medvetenheten och viljan att bevara, världens kulturarv – genom fritt licensierad digital information.

För att uppnå syftet har vi identifierat 5 mål med projektet: 1) öka användarvänligheten av informationen Wikimedia förvaltar²; 2) inkludera information från fler länder (detta är explorativt för att tillsammans med våra samarbetspartners se vilka möjligheter som finns för att nå länder där kulturarvet är i riskzonen och få del av deras data); 3) uppdatera existerande data; 4) samarbeta med olika minnesinstitutioner (såsom arkiv, bibliotek och museer) för att ladda upp deras ovärderliga mediafiler om de k-märkta objekten i Sverige och andra länder och koppla det till vår kulturarvsresurs; 5) sprida information om de digitala resurser projektet skapat och förbättrat och dess plats i kulturbevarandet.

Vi räknar med att uppnå följande:

- Den existerande WLM-databasen med 50 länder blir enklare att använda och visualisera genom att vi för över den till Wikidata och på andra sätt utvecklar den. Vi kommer att arbeta för att koppla informationen om kulturarvet till andra resurser. Detta är grunden för allt det övriga arbetet.
- Minst 10 länders data lagts till i Wikidata eller att deras existerande data har uppdaterats. Med utgångspunkt i vårt existerande nätverk kommer vi att fokusera på sex nya länder där vi bedömer att kulturarvet är hotat av olika orsaker, där vi har ett nätverk och där vi idag saknar data: Syrien, Palestina, Jordanien, Bosnien och Hercegovina, Mali och Georgien.
- Presentationer eller liknande på minst 10 relevanta evenemang (som fokuserar på ex. kulturarv, utbildning, biståndsarbete eller IT) för att sprida information om den kulturarvsdata som finns på Wikimedia's plattformar samt om detta projekt.
- Minst 1 000 experter skall ha kännedom om projektet genom vårt deltagande på evenemang.
- Minst 100 000 bilder på historiska monument laddas upp från minnesinstitutioner och experter.

² Ex. genom överföring till plattformen Wikidata, bättre verktyg m.m.

- Minst 10 000 000 visningar av materialet på Wikimedias tjänster 2016. Därefter 50 000 000 visningar/år. Detta genom minst 10 aktiviteter som syftar till att engagera volontärer till att inkludera materialet på lämpliga sätt.
- Minst 25 mediaomnämmanden om projektet.
- Fotoutställningen genomförs i minst tre länder.
- Sammanställa erfarenheter och rapportera dessa till den globala Wikimedia-rörelsen (vilken består av tiotusentals personer).

3. Målgrupper

Projektet har fyra **primära målgrupper**:

1. Volontärer på Wikimedias plattformar och inom fri kunskaps-sektorn. Det finns globalt ca. 100 000 aktiva volontärer på Wikimedias plattformar. De kommer att kunna använda Wikidata samt uppladdade bilder för att förbättra Wikipedia och våra andra tjänster. De kommer även att lägga in mediafiler i artiklar m.m. Välutvecklat instruktionsmaterial, omfattande kommunikation på evenemang och i text samt en tydlighet om vilka uppgifter de kan hjälpa till med är våra verktyg. Tusentals volontärer kommer att ta del av informationen på olika sätt.
2. De myndigheter i länderna vilka ansvarar för kulturarvsdata. Ett påverkansarbete måste ske för att övertyga dessa om att tillhandahålla data till Wikimedias plattformar. Det handlar om byråkrater på olika nivåer men även politiker och andra beslutsfattare (detta varierar beroende på hur maktfördelningen ser ut i de olika länderna). Det är nästan omöjligt att ange ett antal då det kan variera en stor del från land till land.
3. Experter. Denna sammanställning av information ger nya möjligheter för experter inom olika områden att ta bättre beslut och prioriteringar. Det handlar främst om att nå personer inom kulturarvssektorn, inom utbildning, biståndsarbete eller IT samt inom politiken. Vi kommer att fokusera specifikt på att informera dem på olika evenemang och nå minst 1 000 personer. Vi vill att de skall bli både användare och bidragsgivare med sitt material och sin expertis.
4. Intresserad allmänhet. För att skapa allmän opinion om behovet av att skydda hotat kulturarv världen över samt att informera hur de genom volontärarbete kan hjälpa till att förbättra informationsläget. Ett av de centrala verktygen för att nå den gruppen är fotoutställningen. Den kommer både att ha besökare på plats (vars antal är svårbedömt) och vi kommer att verka för att utställningen och projektet uppmärksammas i media.

De **sekundära målgrupperna** är många och inkluderar:

1. Beslutsfattare. Utöver att vara en primär målgrupp för att få deras data är beslutsfattare även en sekundär målgrupp då de beslutsfattare som inte haft enkel tillgång till all denna kulturarvsdata tidigare nu kan fatta mer informerade beslut i olika frågor. Detta då informationen blir mer tillgänglig och kan visualiseras på olika sätt.
2. Forskare. De får tillgång till strukturerad data vilken kan användas för att göra olika typer av undersökningar om kulturarv, kulturhistoria, stadsbyggnad m.m.
3. Journalister. Vilka genom all kulturarvsdata på Wikimedias plattformar får möjlighet att snabbt sätta samman information för sina artiklar om ett lands eller områdes kulturarv.

4. Turister. Verktyg som bygger på Wikidata finns och ju mer information som läggs till där och ju enklare den blir att använda, desto större blir intresset för turismindustrin att använda informationen i sina produkter på olika sätt.
5. Företag. De kan använda och inkludera all den information projektet sammanställer då allt material på Wikimedias plattformar är under licenser som även tillåter kommersiell användning (detta för att kunskapen ska kunna spridas till så många som möjligt).
6. Intresserad allmänhet som läser Wikipedia. I dagsläget läser en halv miljard människor Wikipedia varje månad (ett antal vi tror kommer att öka stort de närmsta åren) och många kommer att vid något tillfälle läsa artiklar som har berikats med den information som projektet samlar in. Det ger bättre information för världens befolkning om vårt kulturarv.

4. Samarbetsparter

Kulturarv utan Gränser (KuG) arbetar för att skydda och bevara materiellt och immateriellt kulturarv som hotas av krig, naturkatastrofer, vanskötsel, fattigdom eller politiska och sociala konflikter. KuG har etablerade kontakter och nätverk i flera olika länder och regioner. De vet värdet av att nå ut med information och involvera allmänheten för att skapa intresse och långsiktigt bevarande av kulturarvet. För att uppnå detta krävs det lättillgänglig information som finns där folk förväntar sig att hitta den. Vi har haft tre planeringsmöten med KuG för att bestämma vilka länder vi ska rikta in oss på för att få störst effekt och KuG:s kunniga personal kommer att hjälpa oss att snabbt nå de centrala aktörerna i de olika länderna. På Balkan har de även tre lokala kontor med stora nätverk som kan understödja projektet. Några av dessa lokala organisationer kan komma att anlitas som underkonsulter för att genomföra arbetet lokalt, med syfte att se till att kulturarvsdata verkligen blir öppet och tillgängligt.

UNESCO har under 2015 fördjupat sitt samarbete med Wikimedia-rörelsen och har nyligen bland annat tagit ett beslut om att arbeta mer med öppna data. Tanken är att Wikimedia Sverige kommer att ha en person, John Cummings, anställd för att fungera som en brygga mellan UNESCO och Wikimedia. Han kommer att arbeta från UNESCOs huvudkontor i Paris vilket skyndar på kontakterna. Cummings har varit engagerad i Wikimedias projekt i många år och har haft en kortare anställning på UNESCO. Han kommer att hjälpa till med två uppgifter: att integrera UNESCOs data om Världsarven och det fotomaterial de har i Wikimedias plattformar, samt att hjälpa oss att kontakta myndigheter i olika länder med hjälp av UNESCOs lokalkontor. Att ha UNESCO som avsändare bedömer vi kommer att skynda på processen i flera av länderna och deras lokalkontor kommer hjälpa till att nå ut till rätt personer.

Wikimedia-rörelsen består av cirka 100 000 volontärer över hela världen. Själva driften av Wikipedia och våra andra tjänster sköts av stiftelsen Wikimedia Foundation i USA. De understöds av självständiga föreningar i 40 länder vilka fungerar som lokala kontaktpunkter och som på olika sätt verkar för att stärka Wikimedias plattformar i synnerhet och fri kunskap i allmänhet (i Sverige är vi en ideell förening). Inom ramen för projektet kommer vi att inkludera flera Wikimedia-föreningar och volontärer för att dra nytta av den lokala expertisen samt för att hålla nere kostnaderna. När vi började prata om det här projektet för ett år sedan kontaktades vi av Wikimedia Italia som var intresserade av att ha en mer aktiv roll då de påbörjat samtal med Roms arkeologiska grupp (<http://www.gruppoarcheologico.it/>). Gruppen har sedan 2002 besökt Syrien och noggrant dokumenterat kulturarvet där, varav flera objekt som nu är förstörda. De är intresserade av att dela med sig av bilderna och inkludera dem på våra plattformar. Då det rör sig om ett stort antal bilder är

det en omfattande insats som krävs. Vi planerar att bl.a. arbeta med Wikimedia Italia för att utveckla fotoutställningen (se del 5 nedan).

Andra involverade organisationer

Utöver dessa tre samarbetspartners kommer flera andra svenska organisationer att hjälpa till med olika typer av stöd.

Vi kommer att jobba nära Riksantikvarieämbetet, Sjöhistoriska museet samt Arbetslivsmuseernas samarbetsråd för att uppdatera våra plattformar med ny och uppdaterad information. Vår förhoppning är att vi kommer att kunna sätta upp ett system som automatiskt eller semi-automatiskt uppdaterar vår kulturarvsdata automatiskt när de officiella nationella databaserna uppdateras. Som en pilot för att testa den möjligheten vill vi arbeta med Riksantikvarieämbetet. Lärdomarna kan vi sedan sprida internationellt.

Vi kommer även att titta på hur mer media på kulturarvet kan inkluderas i Wikimedias plattformar. Svenska minnesinstitutioner har enorma analoga resurser som vi vill se tillgängliggjorda online samt digitala resurser som vi vill koppla till vår plattform.

Det redan digitaliserade materialet är enormt och exempelvis har Kulturmiljöbild runt 200 000 digitaliserade och sökbara fotografier som illustrerar det mångsidiga arbete som bedrivs inom kulturmiljövården. Ett stort antal av dessa bilder kommer vi att inkludera i våra plattformar så att det kan kopplas till vår kulturarvsdata. Det innebär att det även kommer att finnas säkerhetskopior av mediafilerna internationellt, utifall att något händer med de svenska serverna.

De analoga resurserna kan exempelvis vara gamla fotoböcker, vykorts- och fotosamlingar som minnesinstitutionerna redan planerar att digitalisera, men där prioriteringen inte är fastställd ännu. Då vi redan har existerande samarbeten kommer vi att trycka på att de prioriterar de delar av samlingarna som innehåller kulturarv i Sverige och internationellt. Kungliga biblioteket (KB) har erbjudit sig att hjälpa till i projektet med material från sina samlingar. Det innebär att stora mängder historiska bilder och liknande på kulturarv från hela världen kan tillgängliggöras från de svenska samlingarna. Vi måste koordinera detta och även praktiskt stödja vid uppladdningarna. Projektet kommer dock inte att täcka några av KB:s kostnader för inskanningen.

5. Projektorganisation och resurser

Wikimedia Sverige (WMSE) är en ideell allmännyttig förening som etablerades 2007 som den svenska delen av den globala Wikimedia-rörelsen. Föreningen verkar för att sprida fri kunskap med ett speciellt fokus på Wikimedias tjänster (varav Wikipedia är det mest välkända). WMSE har haft anställda på ett kansli sedan 2012. Nu är kontoret på Hantverkargatan 21 i Stockholm där det i dagsläget arbetar 7 anställda. Föreningen har även en mycket engagerad styrelse.

På kontoret finns nödvändig infrastruktur i form av kontorsutrustning, datorer och annan teknisk utrustning som behövs för att kunna genomföra projektet. WMSE har under åren byggt upp ett omfattande nätverk av samarbetspartners i Sverige och internationellt, med ett speciellt fokus på kulturarvssektorn och utbildningssektorn samt runt öppna data. Inom dessa områden har vi genomfört projekt med flera av de största aktörerna och vi har drivit mängder med mycket framgångsrika projekt från vilka vi har dragit mängder av lärdomar och utarbetat effektiva metoder.

Hos personalen finns all nödvändig expertkompetens för att kunna lösa uppgifterna i projektet. Vi har projektledare med erfarenhet arbete runt öppna data och internationella kulturarvsprojekt. Vi har en utvecklare som har omfattande erfarenhet av Wikimedias miljöer, med kulturarvsdata samt med massuppladdningar av bildmaterial. Vi har också personal med stor erfarenhet av arbete med den svenska kulturarvssektorn, med olika mediaprojekt samt med utveckling av utbildningsmaterial.

Därtill har vi genom våra samarbetspartners, UNESCO, Kulturarv utan Gränser samt Wikimedia-föreningar i andra länder den nödvändig expertis och nätverk som behövs för att få data från de länder i världen där kulturarvet är mest hotat. Deras lokala kontaktnät hjälper till att öppna de dörrar som behövs. WMSE och samarbetspartners har etablerade kontor i stora delar av världen vilket gör det möjligt att snabbt nå ut.

Wikidata är den plattform som WLM-databasen kommer att flyttas till. Den har utvecklats av Wikimedia Deutschland och funnits sedan 2012. Wikimedia Deutschland fortsätter att utveckla den kontinuerligt och har idag ett team som fortsätter att utveckla plattformen. De kulturarvsresurser vi kommer att sätta samman inom ramen för projektet kommer att göras tillgängliga via servrar som drivs av Wikimedia Foundation. Servrarna är dimensionerade för att handskas med över en halv miljard unika besökare varje månad, vilka tillsammans gör cirka 20 miljarder sidvisningar. Dessa resurser kan vi för projektet utnyttja kostnadsfritt.

6. Metod och aktiviteter

Den största och grundläggande aktiviteten i projektet är att modernisera WLM-databasen genom att föra över all information från den gamla strukturen till Wikidata samt utveckla de verktyg som behövs för att resursen skall få ett ökat värde. Arbetet består av att för den gamla datastrukturen avgöra hur den ska passa in i den nya strukturen, det vill säga att för varje av de femtio ländernas data och tusentals olika objekttyper avgöra på vilket sätt de bäst överförs och kontinuerligt utvärdera det. Detta sker i nära samarbete med Wikimedias volontärer och personal. Det handlar även om att undersöka möjligheten att informationen uppdateras när en officiell databas utökas med nya poster eller har information som uppdateras (ex. när en ny forn lämning upptäcks och förs in i Riksantikvarieämbetets databas). Exempelvis sker det i Sverige hundratals förändringar i det officiella datasetet varje år.

När WLM-databasen gjorts tillgänglig via Wikidata kommer vi att påbörja arbetet med att lägga till mer data, mer media och koppla den till annan information samt uppdatera existerande data. Urvalsprocessen på vilken data som läggs till kommer att baseras främst på vad Wikimedias volontärer har för behov och i andra hand på önskemål från våra partners i kulturarvssektorn och därefter, om tiden tillåter, andra intressenters önskemål. Data kommer att komma från hela världen, med ett specifikt fokus på länder i Afrika, Asien och Sydeuropa. Wikimedia Sverige har inte tidigare arbetat med kulturarvsdata från länder utanför Europa.

Det ökade värdet av att ha moderniserat hanteringen av kulturarvsdata på Wikimedias plattformar lägger grunden för påverkansarbetet. Detta arbete syftar till att få mer data från fler länder, med ett specifikt fokus på länder där kulturarvet är i riskzonen. Aktiviteten att övertyga beslutsfattare att ta beslut för att media och data om kulturarvet kan inkluderas kräver att vi använder våra organisationers nätverk. Det kommer att krävas personliga möten samt utbildningsaktiviteter och välslipade argument. Där kommer KuGs och UNESCOs kännedom om vilka som kan komma att anlitas som underkonsulter för att genomföra det arbetet väl till pass. Vi kommer att använda volontärer till hjälp för att översätta materialet till lokala språk för att öka förståelsen hos beslutsfattarna. I en del

fall kan det komma att visa sig att det inte är möjligt att komma överens inom tidsramen för projektet, varför vi valt vilka länder vi kommer att börja med, men inte kommer att begränsa oss till dessa. Urval sker baserat på var vårt nätverk är starkast, där kulturarvet är som mest hotat och där det finns data som är i ett format vi kan använda. Utöver personal som engagerats i projektet kommer vi att inbjuda volontärer till att ta lokala kontakter som ett komplement i de länder där vårt nätverk har begränsad räckvidd.

Redan tidigt i projektet kommer vi att börja arbetet med att identifiera minnesinstitutioner som har material relaterat till världens kulturarv (ex. bilder på historiska byggnader) som vi kan ladda upp så att det kan kopplas samman med all officiell kulturarvsdata. Att ha ett rikt bildmaterial gör det lättare att identifiera olika objekt och särskilja dem från varandra. Vi kommer inte att bekosta inskanningen av materialet men kommer att hjälpa andra organisationer att tillgängliggöra sitt material via våra plattformar så att det når ut till allmänheten, inklusive deras officiella metadata. Det innefattar att skriva specialiserad programvara vilken behövs för att snabbt kunna ladda upp tusentals bilder automatiskt, analysera befintligt metadata för att kunna överföra så mycket av den som möjligt, matcha informationen mot vår struktur m.m.

Sedan kommer en serie med olika typer av aktiviteter runt informations-spridning. Det handlar inledningsvis om att informera olika målgrupper om den kulturarvsdata som finns tillgänglig via Wikimedias plattformar genom att delta på konferenser m.m. för att där berätta om resursen och projektet. Det är ett effektivt sätt att snabbt nå centralt placerade experter samt beslutsfattare inom för projektet viktiga områden och få fler personer medvetna om att de kan bidra och/eller nyttja resursen. Vi kommer även att ha mer praktiskt inriktade workshops där intresserade kan lära sig hur de praktiskt kan inkludera informationen i exempelvis sina produkter, sin forskning eller i sina undersökningar. Som stöd för evenemangen kommer olika typer av informationsmaterial om projektet och om vår resurs att finnas tillgängligt både on- och offline.

För att nå allmänheten anordnar vi en vandringsutställning med foton som kommer att flytta runt till olika länder för att belysa kulturarv som är hotat och hur digitala verktyg kan användas för att bevara det. Fotoutställningen anordnas tillsammans med Wikimedia Italia. Wikimedia Italia kommer tillsammans med oss välja ut de bästa och viktigaste bilderna från Syrien och andra platser där kulturarvet är i fara eller förstörts, skriva korta berättelser om dessa och ordna en fotoutställning för att belysa riskerna för kulturarvet i Syrien och andra länder. Fotoutställningen kommer att bestå av både en fysisk såväl som en digital del (för att fler ska kunna komma åt materialet). Vi har tidigare varit med och ordnat vandringsutställningar och har då haft utställningarna hos olika partnerorganisationer (ex. på museer, bibliotek och myndigheter). Detta håller nere kostnaderna och är troligtvis det sätt vi kommer att lägga upp utställningen på. Vi har 2015 påbörjat ett samarbete med Riksutställningar och de har lovat att de kommer att ge oss tips och praktiska råd runt hur vi bör utforma utställningen.

I samband med att fotoutställningen är på plats kommer vi att anordna utbildningsaktiviteter för volontärer så att fler personer intresserar sig för att arbeta med den kulturarvsdata vi har på våra plattformar. Att genomföra aktiviteterna i samband med fotoutställningen ökar intresset för att delta och vi sparar tid genom att förberedelsearbetet effektiviseras. (Av praktiska orsaker kan utbildningsevenemangen även komma att ske som fristående evenemang och i vissa fall i anslutning till större konferenser m.m.).

7. Tidsplan

2016-01-01 Projektstart

2016-01-01 - 2016-08-31 Kontakter tas med olika länder om kulturarvsdata

2016-01-01 - 2016-05-31 Generella förberedelser av evenemang och framtagande av informationsmaterial

2016-01-01 - 2016-12-31 Förhandling samt förberedelser inför massuppladdning av mediafiler samt inkludering av officiell data

2016-01-01 - 2016-10-31 Flytta befintligt kulturarvsdata överfört till ny plattform

2016-01-01 - 2017-05-31 Påverkansarbete för att övertyga beslutsfattare om att licensiera material under fria licenser

2016-01-01 - 2016-06-30 Förberedelser inför fotoutställning

2016-02-15 - 2017-05-31 Deltagande på konferenser

2016-04-01 - 2017-05-31 Utbildningsevenemang genomförs

2016-04-01 - 2017-05-31 Utveckling av verktyg för att visualisera och göra det enklare att använda kulturarvsdata

2016-06-01 - 2017-05-31 Fotoutställning genomförs i minst tre länder

2016-06-01 - 2017-05-31 Ny kulturarvsdata från länder med kulturarv i risk läggs till

2016-06-01 - 2017-05-31 Massuppladdningar av mediafiler

2017-06-01 - 2017-06-30 Rapportering och sammanställning av resultat

2017-06-30 Projektavslut

8. Medie- och kommunikationsstrategi

Att informera om projektet och den nya resursen till alla målgrupper är centralt för projektet då arbetet kommer påverka hela den internationella kulturarvssektorn. Detta kommer att ge Sverige en ökad synlighet i kulturella sammanhang internationellt. Vi kommer att arbeta hårt för att belysa projektet genom ett flertal olika verktyg vi har till vårt förfogande.

- Som tidigare beskrivits kommer vi att fokusera en hel del på att nå ut till experter och beslutsfattare genom olika typer av presentationer på evenemang. Genom våra samarbetspartners i projektet och vårt omfattande internationella nätverk har vi mycket goda möjligheter att identifiera och delta i relevanta evenemang samt anordna och bjuda in till specifika workshops för de målgrupper vi identifierat.
- Genom organisationernas nyhetsbrev kan vi nå många experter. KuGs nyhetsbrev har exempelvis ca. 1 000 mottagare, där många arbetar inom kulturarvssektorn. Genom Wikimedia Sveriges nyhetsbrev kan vi nå aktiva volontärer.
- KuG har även ett resursnätverk bestående av ca. 90 personer som är knutna till olika institutioner och företag och som är intresserade av att engagera sig inom projekt där KuG deltar.

- Vi kommer att arbeta aktivt för att inkludera materialet på Wikipedia så att det kommer till nytta för de 500 miljoner personer som varje månad läser Wikipedia. För att ge projektet en stor synlighet kommer all media som laddas upp att ha en mall där det tydligt står att det laddats upp med stöd av PostkodLotteriets Kulturstiftelse, vilket samtidigt gör det möjligt att få detaljerad statistik på användningen.
- Vi kommer att använda Wikimedia-rörelsens olika kanaler på sociala media. Detta är både för etablerade volontärer, för att nätverka med experter och göra dem medvetna om projektet och de evenemang vi deltar på samt för att nå ut till den breda allmänheten.
- Vi kommer att blogga om projektet både på våra bloggar, på Wikimedia Foundations blogg samt gästblogga på flera andra kulturarvsspecifika bloggar. Detta är främst en kanal för att nå etablerade volontärer.
- Genom mailinglistor samt på projektens olika diskussionssidor når vi våra aktiva volontärer och kan engagera dem.
- Vi kommer att skicka ut pressreleaser vid större händelser både i Sverige och internationellt samt delta med debattartiklar. Detta är ett sätt att öka intresset från beslutsfattare samt från allmänheten. Organisationerna har upparbetade relationer med hundratals journalister och organisationernas olika lokalkontor har goda relationer med media i respektive land.
- Information om projektet och hur vi arbetar med det hela kommer att presentera på olika wikis, detta är riktat mot existerande volontärer.
- En fotoutställning gör det möjligt att för allmänheten visa på det hotade kulturarvet samt på det arbete som görs för att skydda det och hur allmänheten kan hjälpa till genom att själv dela med sig av kunskap och information om kulturarvet.

9. Uppföljning/utvärdering

För att göra WLM-databasen enklare att använda kommer vi att föra över informationen till Wikidata. Vi kommer att föra över data från de 50 länderna allt eftersom och räkna av dem. Målet är att data från samtliga länder har förts över till slutet av projektet. Resultatet blir då en sökbar och lättanvänd resurs om kulturarvet för alla våra målgrupper.

Gällande ny data från länderna kommer vi både att redovisa vilka länder som levererar ny data samt hur omfattande de tillagda dataseten är, hur arbetet gått och om det finns specifika begränsningar med detta. Vi kommer i rapporten även att redogöra för hur urvalet av länder gått till. För uppdateringar av existerande data kommer vi att redovisa antalet förbättrade objekt samt typen av förbättringar (ex. om vi har kopplat dem till en extern databas, lagt till källor, uppdaterat data m.m.). Resultatet blir en bättre överblick över vilken kulturarvsdata som finns, vad som ännu saknas och möjligheten för de olika målgrupperna att enkelt ta del av mer information om kulturarvet.

Vi kommer även att undersöka hur automatiska uppdateringar kan ske när officiella data uppdateras. Detta kommer att redovisas i en separat rapport som sprids till Wikimedia-rörelsen och de myndigheter och organisationer som har ansvar för officiell kulturarvsdata i olika länder.

Presentationer och andra typer av informationssatsningar kommer att ske på olika konferenser där våra målgrupper finns. Vi räknar med att nå minst 1 000 olika experter. Vi kommer att beräkna detta genom att lägga samman åhörare, antal som tagit del av vårt material, antal som kontaktat oss direkt om projektet. Vår förhoppning är att resultatet blir en ökad förståelse för Wikimedia-rörelsens roll inom kulturarvssektorn och hur vi kan arbeta tillsammans.

När WLM-databasen förts över till Wikidata kommer vi koppla den till olika typer av mediafiler så att det för den intresserade att lättare särskilja de olika objekten när man vill lära sig mer om dem. De bilder som tillgängliggörs genom samarbete med minnesinstitutioner och andra organisationer kommer att märkas upp på sådant sätt så att det blir lätt att få statistik på hur många de är (där målet är 100 000) hur mycket de återanvänds inom Wikimedias plattformar samt hur mycket de förädlas. Det finns redan idag ett antal statistikverktyg att använda för detta.

Genom att anordna minst 10 utbildningsevenemang ger vi Wikimedias volontärer en bättre förståelse för hur de kan nyttja resursen för att nå ut med informationen via exempelvis Wikipedia. Vi kommer att mäta effekten genom att titta på hur många användare av Wikimedias tjänster som nyttjat de resurser som projektet bidragit med (d.v.s. artiklar, mediafiler, databasobjekt m.m.). Vi räknar med minst 10 000 000 visningar av materialet på Wikimedias tjänster 2016. Därefter 50 000 000 visningar/år. För att snabbt få ut den informationen använder vi oss av de mätverktyg som Wikimedia Foundation tillhandahåller.

Genom vårt aktiva kommunikationsarbete om allt som vi bedömer ha ett nyhetsvärde, genom författande av debattartiklar samt genom vår internationella vandringsutställning med foton räknar vi med att få minst 25 stycken mediaomnämnananden om projektet under året. Vi kommer att lista alla omnämnananden där resursen beskrivs. För fotoutställningarna kommer vi också att göra en uppskattning av antalet besökare.

Vi kommer att beskriva projektets utfall i en avslutande rapport som vi kommer att sprida i vårt nätverk. Den ska bidra till att fler engagerar sig i arbetet med kulturarvsdata så att projektet kan fortgå över tid och kommer därför att spridas vitt och brett.

10. Projektets långsiktiga påverkan och hållbarhet

Kort sikt

En stor del av kostnaden är av engångskaraktär för att göra resursen skalbar. Genom insatserna i projektet blir det redan på kort sikt lättare för andra länder att ansluta sig och fylla på med data då det kommer att krävas mindre specialistkompetens. Övergången till Wikidata gör det även enklare att hålla informationen uppdaterad och fler personer och organisationer kan bidra med material. Detta arbete har en långsiktig positiv effekt på projektets fortsatta utveckling över tid.

Vi kommer även att inom ramen för projektet skapa användarmanualer samt en del praktiska verktyg som stöd. Detta gör att fler organisationer kan agera självständigt och lägga till sin nationella data i framtiden och berika existerande dataset. Vi siktar även på att göra så mycket som möjligt automatiserat eller automatiserbart (ex. automatisk uppdatering med ny officiell data), något den tidigare inte varit. Att hålla informationen synkad säkerställer kvalitén på lång sikt. Därtill kan de rättningar som olika personer och grupper bidrar med på Wikidata även delas med de som har ansvar för de officiella dataseten så att de vid behov kan föra in rättningar m.m. Ju fler ögon som tittar på materialet och kan berika det, desto bättre för alla.

På kort sikt kommer även många fler länder kunna synliggöra sitt kulturarv online genom att vi kan förklara värdet med att släppa sin kulturarvsdata och hjälpa dem med det praktiska arbetet. I många fattiga länder innebär det att informationen för första gången är möjliga att ta del av för invånarna. Vi kommer genom projektet att kunna initiera diskussioner om öppna data i många länder som aldrig förr

funderat runt detta och som har begränsade erfarenheter runt datainsamling och hantering. De kan därigenom bygga sina system runt datahantering på ett bra sätt redan från början.

Redan på kort sikt kommer kulturarvsdatan och mediafilerna att kunna inkluderas på Wikipedia och i andra tjänster och därigenom få en oerhört stor spridning.

Genom den informationsspridning och den fotoutställning vi genomför under projektet får fler personer kännedom om resursen och om hur världens hotade kulturarv digitaliseras.

Lång sikt

Projektet kommer att hjälpa till att adressera hoten mot kulturarvet både *proaktivt* och *reaktivt* genom en attitydförändring:

1. Skapa en ökad medvetenhet hos befolkningen om världens kulturarv genom en aktiv informationskampanj med utställningar m.m. Materialet finns sedan fritt licensierat så att det kan användas i olika produkter. Effekten blir extra stor då resursen kommer att kopplas mot Wikipedia, som varje månad används av en halv miljard personer. All data kommer även att tillgängliggöras på ett sådant sätt att den lätt kan inkluderas i andra personers eller organisationers tjänster. Att bli medveten om vad du har runt dig skapar intresse och politiskt stöd för bevarandeåtgärder, men förhindrar även att kulturarv förstörs av oaksamhet och slarv och hjälper därmed till *proaktivt*.
2. Möjliggöra forskning och undersökningar som varit svåra eller omöjliga att göra då materialet har varit utspritt och utan kontext. Vår planerade struktur, med Wikidata som center, kommer att binda samman resurser från hela världen och göra det sökbart. Ett bättre kunskapsläge leder till nya upptäckter och nya möjligheter att agera *proaktivt*.
3. Använda vid bevarandearbetet då de enorma resurser som finns blir enklare att söka bland och ger en grund för informerade beslut om vad som bör prioriteras. I dagsläget är det i de flesta länder svårt att komma åt informationen och den är i format som gör det svårt att navigera bland all data. Projektet gynnar därför även de professionella kulturarbetarna att agera både *proaktivt* och *reaktivt*.
4. Noggrann dokumentation av kulturarvet gör även att det går att återskapa och lära från om det förstörs (ex. av IS i Palmyra) och agera *reaktivt*.

Projektet kommer att leda till att vi bevarar information om kulturarvet då en digital kopia av bilder m.m. gör att den information de besitter inte förloras för alltid om de förstörs. Vi säkerställer även att kunskap om kulturarvet inte förloras då vi tar hand om en kopia av olika länders data och tillhandahåller den på en stabil infrastruktur, med en fri licens som gör att andra kan ta ytterligare kopior.

Fler myndigheter världen över har etablerat rutiner för att samla in och dela data om sitt kulturarv i en strukturerad form då de vet att informationen används och har ett värde för samhället. Det bör sporra politiker och beslutsfattare till att prioritera arbetet med kulturarvet då fler känner till och bryr sig om det och turister söker efter det (och det blir en potentiell inkomstkälla och något invånarna kan känna stolthet för). Genom att diskussionerna kunnat konkretiserats tack vare detta projekt och kontakter kunnat knytas kan Wikimedia-rörelsen bli en stark partner runt öppna data-frågor i utvecklingsländer även i framtiden.

Att det finns mer välstrukturerat material gör att forskare, journalister m.fl. enklare kan skapa ny kunskap och sprida denna till samhället (ex. genom så kallad *datadriven journalistik*³).

Det instruktionsmaterial som skapas genom projektet kan användas för fortsatt informations spridning även på lång sikt och vi räknar med att tusentals volontärer kommer att ha bidragit med mer information och vidareanvänt informationen i Wikimedias plattformar.

Efterlevnad

Allt material som skapas under projektet kommer att tillgängliggöras under fria licenser på Wikimedias servrar så att det är fritt tillgängliga för alla. Wikimedia Foundation har en stabil infrastruktur och fri kunskap om kulturarvsdata är en central del av Wikimedia-rörelsens syfte och det finns ett åtagande att säkerställa att materialet finns kvar även på lång sikt för alla intresserade.

Resultatet kommer att spridas till Wikimedias olika lokalavdelningar så att de kan dra nytta av våra lärdomar. Därigenom kan de genomföra liknande projekt och få in ännu fler länders kulturarv i Wikidata.

Vad vi kan uppnå som organisation med projektet

Föreningens syfte är att göra fri kunskap tillgänglig. Integreringen av kulturarvsdata till Wikimedias plattformar gör detta på ett storskaligt sätt. Lärdomar och erfarenhet från detta projekt kommer att vara applicerbara även i andra områden.

Detta kommer att ge oss ett nätverk i flera länder för ett fortsatt arbete med öppna data. Wikimedia Sverige har tidigare inte arbetat med Kulturarv utan Gränser trots att organisationernas mål är likartade. Vi hoppas och tror att detta samarbete kan leda till flera framtida projekt tillsammans. Projektet kommer även att stärka vårt samarbete med UNESCO samt flera Wikimedia-organisationer.

³ Vad det innebär kan ni ex. läsa om här: <http://www.omvarld.se/2014/02/datajournalistik/>

11. Budget

Kostnadsposter	Belopp	Kommentar
Löner och sociala avgifter	1 405 000	Detta motsvarar 5 658 timmars arbetstid i projektet uppdelat på Projektledare (1 653 timmar), Programmerare (2 040 timmar), Pedagog (520 timmar) samt kommunikatör (470 timmar).
Konsulttjänster inkl. moms		
Kulturarv utan gränser	130 000	
Wikimedia Italia	100 000	
John Cummings Consultant	200 000	UNESCO-koordinator (975 timmar)
Lokala organisationer	150 000	Detta är ett stöd för att vid behov köpa in konsulttjänster från organisationer i länder med utsatt kulturarv som kan understödja vårt arbete med lokal kompetens. Vi tänker oss stöd till fem organisationer á 30 000 kr.
Resor och logi	247 500	Detta innefattar deltagande på expertkonferenser, resor till möten för att övertyga beslutsfattare att släppa material samt till utbildningsevenemangen. Resorna innefattar både WMSE (150 000 kr), UNESCO/ John Cummings Consultant (35 000 kr) och KuG (62 500 kr).
Material/utrustning	5 500	Förbrukningsvaror
Marknadsföring	40 000	20 000 för tryckningar av broschyrer, 20 000 för profilprodukter.
Rättigheter/tillstånd	0	
Lokalkostnader	102 550	Andel av hyra för lokal som används av anställda hos Wikimedia Sverige som arbetar i projektet (d.v.s. en nödvändig indirekt kostnad).
Administration	53 000	
Revision	10 000	
Aktiviteter inom projektet		
Utbildningsevent och fotoutställning	122 000	Fördelat på 10 st utbildningsevenemang och en vandringsutställning med foton i tre länder.
Konferenser	65 000	Deltagande på 8 konferenser för WMSE samt 5 konferenser för KuG. Innefattar inträden och i vissa fall utställningsplats.
	Totala kostnader	2 630 550
Intäktsposter		
UNESCO	30 550	In-kind donation för overheadkostnader i samband med arbetet. Beviljat.
Ansöks från Kulturstiftelsen	2 500 000	
Egen insats	100 000	För löner och sociala avgifter. Beviljat.
	Totala intäkter	2 630 550

Risikanalys för projektet

En del länder kommer inte att ha sammanställd information om sitt kulturarv. Konsekvensen blir att vi inte kommer att få in data från dessa. Ju fattigare länder vi kontaktar, desto större är sannolikheten för detta. Vi kommer därför att redan tidigt i projektet kontakta fler länder så att vi har möjlighet att prioritera vilka vi skall välja (se kapitel 6 ovan).

Det tar för lång tid att få ut data från en del länder på grund av långsam byråkrati, teknologiska hinder eller oklarhet vem som hanterar frågan. Konsekvensen blir att energi läggs på ett dataset som vi inte får in inom ramen för projektet. Sannolikheten för detta är låg. Detta hanteras genom att börja tidigt i projektet och genom att använda oss av lokala partnerorganisationer.

Den tillgängliggjorda informationen kan användas för att plundra eller förstöra kulturarv. Konsekvensen av detta skulle kunna vara stor. Sannolikheten är däremot låg, då det för att genomföra sådan verksamhet krävs en så stor insats att informationsinhämtningen är försumbar. Lars Amreus, Riksantikvarie, menar samtidigt att det bästa sättet att hantera detta är att vara öppna och tillgängliga med data så att kulturarvet kommer i aktiv användning och får ett allmänintresse.⁴

Flera av de länder där vi kommer att verka i har en omfattande korruptionsproblematik och risken är att vi kommer att få förfrågningar runt detta. Sannolikheten för detta är begränsad. Genom våra partners erfarenheter i länderna och det faktum att vi tar kontakt med personer i deras nätverk räknar vi med att kunna undvika dessa problem.

Det finns väldigt många områden där Wikidata skulle kunna utvecklas och volontärer samt andra aktörer kan komma att *kräva* specifika förbättringar eller funktionalitet när de ändå ser att vi bedriver arbete som berör det. D.v.s. att de inte instämmer i vår prioritering och därför motsätter sig förändringar eller inte är villiga att hjälpa till. Utveckling utanför ramen för projektet kommer inte att kunna genomföras och om det ändå skulle göras kan andra delar komma att lida eller helt utebli. Sannolikheten för detta bedöms vara medelstor. Risken kommer att hanteras genom att tidigt i projektet kommunicera projektets mål och avgränsningar samt genom att vara lyhörd på förbättringsförslag och dokumentera det för framtida projekt. På så sätt kan vi undvika att konflikter uppstår.

För att göra större förändringar på Wikidata och Wikipedia krävs konsensus i den gemenskap av volontärer som redigerar dem och risken är att vi inte kan nå det under projekttiden. Att nå konsensus kräver diskussioner, och måste göras för de flesta länder som har information som förs över. Konsekvensen skulle bli att de länders data inte hinner föras över innan projektets slut. Sannolikheten att detta kommer att ske är låg. För att hantera detta har vi räknat med att projektledaren behöver god insikt i Wikimedia's gemenskap och har avsatt projekterad tid för att genomföra de nödvändiga diskussionerna.

⁴ [Aftonbladet, 9 april 2013](#)